

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій
Юридичний факультет
Кафедра кримінального права та правосуддя

СУДОВА МЕДИЦИНА ТА СУДОВА ПСИХІАТРІЯ

Методичні вказівки до виконання курсової роботи
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
денної форми навчання
за спеціальністю 081 «Право»
освітньо-професійної програми «Кримінальна юстиція (Суд. Прокуратура.
Адвокатура)»

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри
кримінального права та правосуддя
Протокол № 02 від 24.01.2024 року

Судова медицина та судова психіатрія. Методичні вказівки до виконання курсової роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної форми навчання за спеціальністю 081 «Право» освітньо-професійної програми «Кримінальна юстиція (Суд. Прокуратура. Адвокатура)» / Укл.: Селецький О.В. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2024. – 17 с.

Укладач: Селецький Олексій Вікторович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та правосуддя

Відповідальний за випуск: Коломієць Наталія Володимирівна, завідувач кафедри кримінального права та правосуддя, доктор юридичних наук, професор.

Рецензент: Литвиненко Валентина Миколаївна, завідувач кафедри публічного та приватного права, кандидат юридичних наук, доцент

ЗМІСТ

1. ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	4
2. ПОРЯДОК ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	9
3. ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ.....	10
4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	12
5. ДОДАТОК 1	16
6. ДОДАТОК 2	17

1. ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота з навчальної дисципліни «Судова медицина та судова психіатрія» – форма самостійної роботи здобувачів вищої освіти, яка сприяє глибшому вивченню навчального курсу, надбанню необхідної для майбутньої професійної практики досвіду збирання та обробки певних матеріалів, оволодінню пізнавальними навичками самостійної творчої діяльності задля отримання системи нових знань. Виконання курсової роботи дозволяє здобувачам вищої освіти більш глибоко опрацювати навчальну, наукову та методичну літературу з проблематики, яка обрана як тема курсового дослідження; зробити на основі її аналізу власні висновки та узагальнення щодо недоліків чинного законодавства України, шляхів їх подолання, в тому числі й з урахуванням досвіду інших країн світу.

При написанні курсової роботи здобувач вищої освіти повинен показати вміння працювати з науково-методичною, навчальною, науковою, нормативною та іншою літературою, аналізувати правові джерела, практику їх практичної реалізації, робити обґрунтовані висновки щодо розглядуваної тематики, вирішувати прості науково-теоретичні проблеми, вказувати на недоліки чинного законодавства України з розглядуваної теми та шляхи їх подолання.

Загальна організація і контроль за процесом підготовки та захисту курсових робіт, як правило, покладається на завідуючих кафедрами, а безпосереднє керівництво здійснюється науковими керівниками з числа професорсько-викладацького складу.

Тема курсової роботи обирається здобувачем вищої освіти на підставі затвердженого на кафедрі кримінального права та правосуддя переліку тем, виходячи з актуальності наукових та практичних проблем, особливостей фахової підготовки, власних навчальних інтересів та уподобань тощо. Проте здобувач вищої освіти не обмежений лише пропонованим переліком і вправі самостійно сформулювати тему курсової роботи, якщо відповідної його науковому пошуку теми в переліку тем курсових робіт немає, але окремі напрямки наукових досліджень є для нього цікавими та актуальними. В такому випадку здобувач вищої освіти повинен сформулювати тему курсової роботи самостійно та узгодити її з науковим керівником, розробити індивідуальний план виконання роботи, враховуючи актуальність теми, її науково-теоретичну і практичну значимість і, з відповідним обґрунтуванням, подати заяву про її затвердження завідувачу кафедри.

При виборі теми необхідно враховувати, що в межах однієї академічної групи, як правило, не допускається виконання курсової роботи за однією і тією ж темою двома чи більше здобувачами вищої освіти. Тому здобувачі вищої освіти мають узгоджувати обрану тематику між собою.

Курсова робота повинна відповідати сучасному рівню розвитку юридичної науки, законодавства й практики.

Оформлення роботи є важливим елементом її виконання, а також фактором, який враховується при її оцінюванні під час рецензування та захисту.

Письмову роботу виготовляють за допомогою комп'ютера через 1,5 міжрядкових інтервали до тридцяти рядків на сторінці.

Обсяг курсової роботи, як правило, складає (без додатків) 30-35 друкованих сторінок. Список використаних джерел повинен містити не менше 20 джерел.

Текст курсової роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве - не менше 20 мм, праве - не менше 10 мм, верхнє - не менше 20 мм, нижнє - не менше 20 мм.

Шрифт друку повинен бути чітким, мінімальна висота шрифту 1,5 мм, стрічка - чорного кольору середньої жирності. Щільність тексту письмової роботи повинна бути однаковою.

Заголовки структурних частин письмової роботи «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу (крапка в кінці заголовка не ставиться).

Кожну структурну частину письмової роботи треба починати з нової сторінки, окрім підрозділів. Нумерація сторінок, розділів, підрозділів здійснюється арабськими цифрами без знака №. Першою сторінкою письмової роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок, але номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ». У кінці номера розділу повинна стояти крапка. Потім у тому ж рядку йде заголовок розділу. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. У кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

Загальні вимоги до курсових робіт:

- цілеспрямованість;
- об'єктивність;
- чітка логічність та послідовність побудови роботи і викладу матеріалу;
- глибина дослідження та повнота висвітлення питань;
- точність і стислість формулювань, конкретність викладу матеріалу;
- обґрунтованість висновків і рекомендацій;
- грамотне оформлення роботи.

Процес виконання курсової роботи складається з наступних етапів:

1. Обговорення теми, вибір об'єкта, предмета та визначення мети дослідження.
2. Розробка плану курсової роботи із зазначенням строків написання розділів та їх обсягів.
3. Висунення гіпотез та відпрацювання теоретичних засад дослідження.
4. Розробка програми і методики дослідження, його проведення, обробка й аналіз результатів, формулювання висновків.
5. Оформлення курсової роботи і підготовка до захисту.

Структура курсової роботи:

За структурою курсова робота складається з:

- 1) титульного аркушу;
- 2) змісту;
- 3) вступу;
- 4) основної частини;
- 5) висновків;
- 6) списку використаних джерел;
- 7) додатків (при необхідності).

1. Титульний аркуш курсової роботи повинен містити:

- а) найменування вищого навчального закладу та органу, якому він підпорядковується, а також кафедри, на якій виконана курсова робота;
- б) найменування навчальної дисципліни, з якої виконується курсова робота;
- в) тему курсової роботи;
- г) прізвище, ім'я, по батькові студента, номер навчальної групи;
- д) науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника;
- є) місто і рік виконання. (Див. додаток №1)

2. Зміст курсової роботи – це план курсової роботи, згідно з яким вона виконується, що містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів, які мають заголовок, зокрема, вступу, загальних висновків, списку використаних джерел. (Див. додаток №2)

3. Вступна частина курсової роботи повинна віддзеркалювати теоретичну роботу автора. У вступі курсової роботи розкривається сутність і стан розробки проблеми, її теоретична і практична значущість, підстави і вихідні дані для розробки теми, науковий аналіз проблеми і попереднього досвіду її вивчення, здійснюється методологічне обґрунтування та логіко-історичний аналіз проблеми, обґрунтовується актуальність та необхідність проведення дослідження, зокрема:

- актуальність теми (актуальність у перекладі з латинської означає важливість, практичну значущість проблеми), яка розкривається шляхом аналізу та порівняння з відомими дослідженнями вибраної проблеми, визначення необхідності та доцільності дослідження для розвитку відповідної галузі;

- мета і завдання дослідження (вказати конкретні завдання, які мають бути вирішені відповідно до цієї мети) залежно від того, наскільки зрозуміло і точно сформульовано мету роботи, наскільки вдалим будуть її основні завдання, план, організація виконання, стиль викладу. Правильне визначення мети роботи дасть змогу студенту виокремити в ній основний напрямок дослідження, упорядкувати пошук аналізу матеріалу, підвищити якість роботи, уникнути загальних міркувань. Мета курсової роботи повинна бути тісно пов'язана з назвою її теми. На основі сформульованої мети студент має визначити основні завдання, які необхідно розв'язати в процесі виконання курсової роботи. Завдання повинні конкретизувати основну мету роботи;

- визначення об'єкта і предмета дослідження. Об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для вивчення. Предмет

дослідження міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага автора, оскільки предмет дослідження визначає тему наукової праці, визначеної на титульному аркуші як її назва.

- вибір методів проведення дослідження. Необхідно визначити методи (прийоми, правила, способи, засоби) дослідження. Це завдання може бути вирішене на підставі аналізу наукової та іншої літератури, нормативно-правових та правозастосовних документів, узагальнень юридичної практики.

Остаточне редагування вступної частини роботи доцільно виконувати на завершальній стадії виконання, коли досліджувана проблема постає перед автором у повному обсязі.

4. Основна частина курсової роботи. Опис процесу дослідження – основна частина письмової роботи, де висвітлюються методика і техніка дослідження з використанням логічних законів і правил (основний текст курсової роботи має складатися із розділів, поділених на підрозділи). Кожний розділ починається з нової сторінки його назвою.

Матеріал роботи студент повинен викладати послідовно, логічно, взаємно пов'язувати окремі його частини, повністю розкривати тему роботи. Для цього необхідно приділити увагу сучасним теоретичним і методичним розробкам, розглянути і творчо осмислити відповідну наукову літературу та періодичні видання, визначити своє ставлення до дискусійних питань теми роботи. На основі аналізу емпіричних або звітних даних, особистих вражень та узагальнень потрібно зробити необхідні висновки, висвітлити досягнуті успіхи, зазначити існуючі недоліки, а також висловити пропозиції щодо можливостей подальшого покращення діяльності об'єкта дослідження.

У розділах основної частини дається:

- огляд літератури за темою і вибір напрямків досліджень: окреслюються основні етапи розвитку наукової думки за проблемою дослідження, висвітлюються нормативні, наукові та навчальні джерела, визначаються невирішені питання, обґрунтовується необхідність проведення досліджень у даній галузі;

- обґрунтування вибору напрямку дослідження, методи вирішення задач і їх порівняльні оцінки, загальної методики проведення дослідження, методи побудови гіпотез і т.ін.;

- результати досліджень, оцінки повноти вирішення поставлених задач та достовірності одержаних результатів, їх порівняння з аналогічними результатами вітчизняних і зарубіжних досліджень тощо.

При роботі над курсовою роботою необхідно звернути увагу і на таке питання, як «розбивка» тексту на абзаци. Кожен абзац повинен містити в собі певну думку, виражену однією чи кількома фразами або реченнями. При написанні курсової роботи повинні даватися посилання на джерела, матеріали або окремі результати з яких наводяться в роботі. Такі посилання дають змогу відшукати документи і перевірити достовірність відомостей про цитування документа, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг. Посилатися слід на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна

посилатися лише в тих випадках, коли в них наявний матеріал, який не включено до останнього видання.

5. Висновки курсової роботи. У висновках курсової роботи описуються найбільш важливі теоретичні та практичні результати дослідження, зокрема, формулювання проблеми (задачі), методи її дослідження, значення для юридичної науки і практики, рекомендації щодо наукового та практичного використання результатів для вдосконалення юридичної практики, обґрунтування їх достовірності тощо.

6. Список використаних джерел. Використовуючи в курсовій роботі нормативні чи практичні матеріали, теоретичні положення інших авторів, студент має посилатись на відповідні джерела. Не допускаються так звані „запозичення”, коли матеріали чи положення видаються за власний доробок студента. Не можна також допускати суцільного цитування відповідних джерел чи іншого їх надмірного використання.

Список використаних джерел свідчить про сутність обізнаності студента по темі роботи. До списку не включаються ті джерела, на які немає посилань у тексті і які фактично не були використані студентом. Після зазначення кожного джерела необхідно вказувати офіційне джерело, в якому він опублікований. Для монографічних видань вказують прізвище, ініціали автора, повну назву книги, місце видання, видавництво, рік видання, кількість сторінок книги. Для статей, що опубліковані в періодичній пресі, зазначають прізвище, ініціали автора, назву статті, назву журналу або газети, рік видання, номер журналу чи дату виходу газети, кількість сторінок.

Оформлювати список використаних джерел необхідно наступним способом. Список використаних джерел розміщується в порядку згадування джерел у тексті за їх наскрізною нумерацією. Посилання наводять одразу після закінчення цитати в квадратних дужках, де вказують порядковий номер джерела у списку використаної літератури та відповідні сторінки джерела (наприклад: [5, с. 18], що означає п'яте джерело з опису використаних джерел, текст виноски знаходиться на вісімнадцятій сторінці або [8, с. 28-30], що означає восьме джерело зі списку використаних джерел, текст виноски знаходиться з двадцять восьмої по тридцять сторінку. У випадках використання нормативних актів для виноски використовується тільки номер відповідного джерела зі списку використаної літератури (наприклад [10], що означає десяте джерело зі списку літератури, і якщо сторінки не зазначені, то це один з нормативних актів; або [15, 17, 22] - це означає, що використано три нормативних акти, які в списку використаних джерел зазначаються під номерами п'ятнадцять, сімнадцять, двадцять два.)

Слід мати на увазі, що наказом ректора НУ «Чернігівська політехніка» «Про заборону використання в освітньому процесі джерел інформації держави-агресора» від 08.05.2023 № 70-вс заборонено використання в освітньому процесі джерел інформації, які створені: на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом; державною мовою держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом; фізичною особою, яка є громадянином (підданим) держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом; юридичною особою

zareєстрованою на території держави-агресора або держави-окупанта, або кінцевим бенефіціарним, власником (контролером) якої є резидент держави-агресора або держави-окупанта. Дані заборони не поширюється на: випадки використання джерел інформації для ілюстрування, пояснення та критичного аналізу явищ, що відбуваються в державі, визнаній Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом; компоненти науково-освітніх програм та наукові дослідження, зміст яких охоплює вивчення держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом, за умови критичного аналізу цих джерел; окремі дисципліни, створені для вивчення мови корінного народу, національної меншини України відповідно до положень частини п'ятої статті 7 Закону України «Про освіту».

7. Додатки. У додатках розміщують допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття курсової роботи: статистичні дані, результати аналізу юридичних справ, проекти нормативно-правових актів, описання приватних методик та результатів дослідження.

Врахування зауважень керівника та остаточне оформлення курсової роботи. Студент повинен врахувати сформульовані науковим керівником курсової роботи конкретні зауваження. Залежно від характеру та змісту зауважень він виправляє юридичні, стилістичні та орфографічні помилки, доповнює курсову роботу новими положеннями, у разі необхідності використовує додаткові матеріали правозастосовної практики, уточнює чи змінює свою позицію щодо спірних проблем тощо. Після цього за погодженням з керівником студент може передати йому для ознайомлення другий (повторний) варіант своєї курсової роботи або лише тих її частин (фрагментів), до яких були зроблені найбільш істотні зауваження.

Результатом цієї роботи має бути остаточний варіант курсової роботи, погоджений з керівником і оформлений відповідно до встановлених вимог.

Усі курсові роботи здобувачів вищої освіти підлягають перевірці на плагіат.

Курсова робота, яка не відповідає вимогам щодо змісту та оформлення, написана без дотримання затвердженого календарного плану, не містить матеріалів конкретного дослідження теми, обґрунтованих висновків та пропозицій, має плагіат, до захисту не допускається.

2. ПОРЯДОК ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Захист курсової роботи відбувається відповідно до розробленого на кафедрі графіку в присутності членів комісії, що створюється завідувачем кафедри із науково-педагогічних працівників кафедри у складі 2-х осіб. Графік захисту курсових робіт оприлюднюється за два тижні до дати захисту.

Тези доповіді студент готує заздалегідь. Доповідь повинна бути змістовною і тривати до 10 хвилин.

У доповіді необхідно:

- назвати тему курсової роботи, обґрунтувати її актуальність та значущість;
- сформулювати основну мету і завдання дослідження;
- стисло розкрити зміст структури роботи;

- доповіді про результати роботи, зроблені висновки і внесені пропозиції.

Після доповіді студент відповідає на запитання членів комісії. Під час захисту оцінюються: якість виконаної студентом курсової роботи, рівень знань і набутих навичок щодо висвітленої теми, вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, робити висновки, логічно і аргументовано викладати думки, відповідати на запитання, обґрунтовувати власну точку зору.

Курсова робота, виконана відповідно до встановлених цими Методичними вказівками вимог і своєчасно подана на кафедру для реєстрації, перевірки науковим керівником та захисту, оцінюється максимально в 100 балів: **0-50 балів** - за належне виконання кожного елемента курсової роботи (*вступ* оцінюється максимально в 2 бали; *основна частина* оцінюється максимально в 40 балів; *висновки* оцінюються максимально в 3 бали; *оформлення роботи* оцінюється максимально в 5 балів); **0-50 балів** – за захист курсової роботи (*презентація роботи* оцінюється максимально в 30 балів; *відповіді на запитання* членів комісії оцінюється максимально в 10 балів; вміння *відстоювати свою точку зору* та *вільна орієнтація* в курсовій роботі для підтвердження своєї правоти оцінюється максимально 10 балів).

Підсумкова кількість балів за виконану і захищену курсову роботу виставляється у відомість, яка розміщена в АСУ «ВНЗ».

Критерії, за якими оцінюється виконання та захист курсової роботи:

Відмінно (90–100 балів). Курсова робота є бездоганною в усіх відношеннях, містить елементи новизни, має практичне значення, доповідь логічна і стисла, проголошена вільно, зі знанням справи, відповіді на запитання членів комісії правильні і стислі.

Добре (75–89 балів). Тема роботи розкрита, але мають місце окремі недоліки непринципового характеру.

Задовільно (60–74 балів). Тема роботи в основному розкрита, але мають місце недоліки змістовного характеру. Є зауваження щодо оформлення курсової роботи.

Незадовільно (до 59 балів). Нечітко сформульована мета роботи та завдання дослідження. Розділи погано пов'язані між собою. Виявлено помилки, збої і т. п. роботі прикладного програмного забезпечення при його демонстрації в процесі захисту курсової роботи. Оформлення роботи не відповідає вимогам, наведених у рекомендаціях. Відсутні матеріали презентації. Відповіді на запитання членів комісії неточні або неповні.

3. ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ

1. Становлення судової медицини як науки та її історичний розвиток.
2. Предмет, методи та завдання судової медицини.
3. Правовий статус судово-медичного експерта та його участь у слідчих діях і судових засіданнях.
4. Побудова судово-медичної служби в Україні.
5. Об'єкти судово-медичної експертизи.

6. Судово-медичне вчення про смерть (танатологія) як складова частина судової медицини.
7. Смерть і трупні явища, їх судово-медичне значення.
8. Особливості проведення судово-медичної експертизи пошкоджень від гострих та тупих предметів.
9. Особливості проведення судово-медичної експертизи при падінні з висоти.
10. Особливості проведення судово-медичної експертизи при транспортних пошкодженнях.
11. Особливості проведення судово-медичної експертизи вогнепальних поранень.
12. Особливості проведення судово-медичної експертизи при механічній асфіксії, отруєнні та дії різних чинників довкілля.
13. Судово-медичний розтин: підстави для виконання, місце і правила проведення.
14. Судово-медична експертиза трупів новонароджених.
15. Особливості проведення судово-медичної експертизи живих людей.
16. Судово-медична експертиза у справах щодо професійних та посадових правопорушень медичних працівників.
17. Судово-медична експертиза статевих злочинів.
18. Судово-медичні аспекти визначення венеричних захворювань, зараження ВІЛ-інфекцією.
19. Дитиновбивство: поняття, види цього злочину, особливості огляду місця події.
20. Судово-медична експертиза речових доказів: особливості проведення.
21. Судово-медичне дослідження речових доказів біологічного походження.
22. Процесуальні та організаційні основи огляду трупа на місці пригоди (виявлення).
23. Предмет та завдання судової психіатрії.
24. Судово-психіатрична експертиза, її організація та підстави призначення.
25. Роль судово-психіатричної експертизи в кримінальному процесі.
26. Правовий статус судово-психіатричного експерта.
27. Судово-психіатрична експертиза шизофренії, маніакально-депресивного психозу: особливості проведення.
28. Судово-психіатрична експертиза епілепсії, психопатій та травматичних уражень головного мозку: особливості проведення.
29. Судово-психіатрична експертиза олігофренії, реактивних та виключних станів: особливості проведення.
30. Судово-психіатрична експертиза свідків.
31. Судово-психіатрична експертиза потерпілих.
32. Актуальні аспекти судово-психіатричної експертизи неповнолітніх у сучасному судочинстві.
33. Особливості призначення судово-психіатричних експертиз у розслідуванні домашнього насильства.
34. Роль судової психіатрії у розслідуванні кримінальних правопорушень з елементами психічної хвороби.

35. Сучасні тенденції у судовій медицині: використання новітніх технологій та методів досліджень.
36. Судова медицина та судова психіатрія у світлі міжнародного права: порівняльний аналіз законодавства різних країн.
37. Проблеми і перспективи розвитку судової медицини в Україні.
38. Психічні розлади та їх вплив на сприйняття свідомості: психіатричний аспект в судовій медицині.
39. Судово-психіатричний аналіз порушень психічного здоров'я учасників бойових дій.
40. Вплив алкогольного сп'яніння на вчинення злочинів: судово-медичний та судово-психіатричний підхід.
41. Судова медицина та судова психіатрія у сфері охорони дитинства: роль експертизи в розслідуванні дитячих справ.
42. Судово-медична експертиза у випадках тортур: проблеми діагностики та визначення ступеня травм.
43. Роль судово-психіатричних експертів у судових процесах: аналіз судових рішень та вплив на правосуддя.
44. Психіатричне обстеження засуджених.
45. Судово-медична експертиза алкогольного та наркотичного сп'яніння.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України: Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25. Ст. 131.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. // Голос України. 2012. № 90–91. 19 травня.
4. Цивільний процесуальний кодекс: Закон України від 18.03.2004 року №1618-IV// ВВР. 2004. №40-42. Ст.492.
5. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. (ВВР, 1994, №28, ст. 232 / Відомості Верховної Ради України. 1994, № 28, ст.232 2003 р, № 27, ст. 209.
6. Про психіатричну допомогу: Закон України від 22.02.2000, № 19, ст.143 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text>.
7. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
8. Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України: наказ Міністерства охорони здоров'я України № 6 від 17 січня 1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0248-95#Text>.
9. Про затвердження Порядку проведення судово-психіатричної експертизи: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 08.05.2018 № 865. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-18#Text>.
10. Питання медико-соціальної експертизи: постанова Кабінету Міністрів

України від 3 грудня 2009 р. № 1317. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1317-2009-%D0%BF#Text>.

11. Про затвердження Порядку та Критеріїв встановлення медико-соціальними експертними комісіями ступеня стійкої втрати професійної працездатності у відсотках працівникам, яким заподіяно ушкодження здоров'я, пов'язане з виконанням трудових обов'язків: Наказ МОЗ від 5 червня 2012 року № 420. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1387-12#Text>.

12. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.98 № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>.

13. Про затвердження Інструкції про порядок організації охорони приміщень і територій відділень судово-психіатричної експертизи та режиму тримання осіб, які перебувають під вартою і направлені на судово-психіатричну експертизу: наказ МВС України та МОЗ України N 751/338 від 04.11.96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0684-96#Text>.

14. Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах: Постанова пленуму Верховного суду України N 8 від 30.05.1997. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-97#Text>.

15. Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 3 червня 2005 р. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-05#Text>.

16. Апшай Ф.В., Ухаль А.М. Ідентифікація людини за ознаками зовнішності. Навчальний наочний посібник. Ужгород, 1998. 15 с.

17. Білецька Г. А. Судова медицина та судова психіатрія: підручник / Г. А. Білецька. Харків: Право, 2018. 376 с.

18. Білецький Є. М. Судова медицина та судова психіатрія : навч. посіб. / Є. М. Білецький, Г. А. Білецька. Вид. 2-ге. Харків : Одісей, 2010. 200 с.

19. Бойко С.О. Судово-медична експертиза визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень: навч. посіб. Ужгород : СМП «Інватор», 2003. 225 с.

20. Герасименко О. І. Словник-довідник термінів судової медицини / О. І. Герасименко. Київ : Ін Юре, 2002. 482 с.

21. Жабокрицький С. В. Судова психіатрія : навч. посіб. / С. В. Жабокрицький, А. П. Чуприков. Київ : МАУП, 2004. 176 с.

22. Завальнюк А.Х. Судова медицина. Курс лекцій. Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. 647 с.

23. Завязкіна Н.В. Обмежена осудність та обмежена дієздатність: засади клініко-психологічної діагностики в судовій експертології : монографія. Київ : Компринт, 2018. 317 с.

24. Колесник В. А. Судова психіатрія: Курс лекцій. К.: Юрінком Інтер, 2000. 128 с.

25. Концевич І.О., Михайличенко Б.В. Судова медицина. К.: МП "Леся", 1997. 655 с.

26. Коржанський М.Й. Кваліфікація злочинів. Навч. посіб. [2-ге вид. перероб.].

К, Атіка, 2002, 640 с.

27.Кримінально-процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Відп. ред. С.В.Ківалов, С.М.Міщенко, В.Ю.Захарченко. Х.: Одіссей, 2013. 1104 с.

28.Криміналістика : підручник : у 2 т. / за заг. ред. А. Ф. Волобуєва, Р. Л. Степанюка, В. О. Малярової ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2018. Т. 1. 384 с.

29.Куприянова Л.С. Судова медицина : навч. посіб. Харків : ХНУВС, 2013. 147 с.

30.Левенець І.В. Судова психіатрія: підручник. Тернопіль: Економічна думка, 2005. 328 с.

31.Лісовий А. С. .Судова медицина. Київ: Юрінком Інтер, 1999. 479 с.

32.Ляш А. О. Судова медицина : навч. посіб. для студентів ВНЗ / А. О. Ляш, О. В. Соколова, Б. Д. Халмурадов. Київ : Ун-т «Україна», 2007. 275 с.

33.Марчук А.І. Судова медицина. Курс лекцій. Навчальний посібник. К.: Генеза, 1997. 144 с.

34.Марчук А.І. Судова психіатрія : навч. посіб. Київ : Атіка, 2004. 239 с.

35.Мельник А.В. Тимчасові розлади психічної діяльності алкогольного та органічного генезу (судово-психіатричний та правовий аспекти) : монографія. Київ : Євшан-зілля, 2010. 221 с.

36.Михайличенко Б.В., Ергард Н.М. Огляд трупа на місці його виявлення (розробка методичних вказівок до практичного заняття на основі компетентнісного підходу) : методичні рекомендації. Київ: УкрДГРІ, 2017. 24 с.

37.Моргун Е.В., Діхтяр В.М. Огляд трупу на місці його виявлення : методичні вказівки для студентів. Полтава, 2005. 36 с.

38.Найда А.І. Судова медицина: комплексний навч. посіб. / А.І. Найда, О.Р. Малик; за ред. В.Т. Нора. К.: Атіка, 2012. 272 с.

39.Недоступ М. Ф. Судова медицина та психіатрія : навч.-метод. посіб. / М. Ф. Недоступ. Сєверодонецьк : ЛДУВС імені Е.О. Дідоренка, 2021. 305 с.

40.Нетудихатка О. Ю. Судова медицина : навч. посіб. / О. Ю. Нетудихатка, О. О. Мавед. Харків : БУРУН і К, 2012. 240 с.

41.Омелянович В.Ю. Основи судової психіатрії : навч. посіб. Донецьк : Норд-Пресс, 2006. 205 с.

42.Погорєлов І.І., Манаєнкова О.Д. Психіатрія і наркологія: підручник. Вид. 2-е, випр., Київ : Медицина, 2018. 320 с.

43.Пономаренко Г. О. Судова медицина : навч.-метод. посіб. / Г. О. Пономаренко, Н. В. Шахман. Харків : Харків юрид., 2009. 252 с.

44.Психіатрія і наркологія : підручник для студ. ВНЗ / Сонник Г. Т. та ін. ; за ред. О. К. Напрєєнка. Вид. 3-е, випр. Київ: Медицина, 2017. 422 с.

45.Психопатологічні синдроми : навч. посіб. / Русіна С. М. та ін. Чернівці : БДМУ, 2017. 128 с.

46.Рудник В.І. Судова психіатрія : навч. посіб. Київ : НАУдрук, 2009. 247 с.

47.Сибірня Р.І. Судова психіатрія : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2017. 147 с.

48.Спіріна І. Д. Судово-психіатрична експертиза: навч. посібник / І. Д. Спіріна. Дніпропетровськ: Дніпропетр. юрид. ін-т., 2000. 145 с.

49.Судова медицина (у схемах, таблицях і малюнках) : навч. посіб. / Лісовий А.С. та ін. ; за заг. ред. К.А. Лісового, П.Л. Голубовича. Київ : Атіка, 2007. 412 с.

50. Судова медицина: підручник / А. С. Лісовий та ін.; ред. А.С. Лісовий; Медичний ін-т УАНМ, Національний медичний ун-т ім. О.О.Богомольця, Запорізький держ. медичний ун-т. 2.вид., доп. і перероб. К. : Атіка, 2011. - 512 с
51. Судова медицина. Медичне законодавство: Підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV р.акр. Кн. 1 : Судова медицина / за ред. В.Ф. Москаленка, Б.В. Михайличенка. у 2-х кн. К. : Медицина, 2011. 448 с.
52. Судова медицина: навч. посіб.: у 3 ч. / А. М. Романюк та ін. Суми: Сумський держ. ун-т, 2009 . Ч. 1: Судово-медична експертиза трупа, 2009. 132 с.
53. Судова медицина. Підручник / Михайличенко Б.В. та ін. ; за ред. Б.В. Київ : ВСВ „Медицина”, 2018. 447 с.
54. Судова медицина : підручник / Мішалов В. Д. та ін. ; за заг. ред. В. Д. Мішалова. Чернівці : Місто, 2018. 572 с.
55. Судова медицина України: минуле і сьогодення: монографія / В. Г. Бурчинський, А. Х. Завальнюк. О. : Атропринт, 2009. 216 с.
56. Судова медицина та психіатрія: навч. посіб. / Кікінчук В. В., Лозова С. М., Гусева В. О. та ін.; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2019. 184 с.
57. Судова медицина і судова психіатрія : навч.-метод. посіб. / Нетудихатка О.Ю. та ін. Одеса : Юридична література, 2013. 93 с.
58. Ухаль А.М., Шеремет А.П. Експертно-криміналістична служба: структура і діяльність: Навчальний посібник з методичними матеріалами. - Ужгород, 2000. 179 с.
59. Ухаль А.М., Шеремет А.П. Наркоманія: суть і боротьба з нею: Навчально-довідковий посібник. Ужгород. 2001. 234 с.
60. Цільмак О.М. Судово–психіатрична експертиза: навчальний посібник. / О.М. Цільмак. Одеса: РВВ ОДУВС, 2014. 104 с. з іл.
61. Шепітько В.Ю. Довідник слідчого / Шепітько В.Ю. К.: Видавничий дім “Ін Юре”, 2001. 208 с.
62. Ясінський В.І. Правові основи діяльності медичних і фармацевтичних працівників: навчальний посібник / Ясінський В.І., Бабанін А.А., Соколова І.Ф. – Сімферополь: ІАВ КДМУ, 2002. – 432 с.
63. Cohen, M. R. Psychiatric rehabilitation training technology: Setting an overall rehabilitation goal (Trainer package) / M. R., Cohen, M. D., Farkas, B. F., Cohen, K. V. Unger. Boston: Boston University, Center for Psychiatric Rehabilitation, 1990. 230 с.
64. Lettieri, D. J. Theories on drug abuse. Selected Contemporary Perspectives / D. J. Lettieri, M. Sayers, H.W. Pearson. NIDA, 1980. 531 p.
65. Black, D. Toward a general theory of social control / D. Black. Orlando, 1984. Vol. 1. p. 1–29.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА І СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра кримінального права та правосуддя

Васильченко Андрій Петрович

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни: «Судова медицина та судова психіатрія»

на тему: «Проблеми і перспективи розвитку судової медицини в Україні»

Курс IV Група КЮ-201

Науковий керівник:

К.Ю.Н., доцент

Селецький О.В.

Робота подана на кафедру

_____

Робота допущена до захисту
_____ Науковий керівник

_____

Робота захищена з
оцінкою _____

_____

_____ Голова комісії

_____ Член комісії

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО СУДОВУ МЕДИЦИНУ	6
1.1. Визначення понять: судова медицина, її роль та значення в правовій системі.....	6
1.2. Огляд стану розвитку судової медицини в Україні.....	9
РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ СУДОВОЇ МЕДИЦИНИ В УКРАЇНІ	13
2.1. Недостатня матеріально-технічна база судово-медичних установ.....	13
2.2. Недостатня кваліфікація та кількість фахівців у сфері судової медицини.....	16
2.3. Проблеми з організацією та ефективністю роботи судово-медичних експертів.....	18
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУДОВОЇ МЕДИЦИНИ В УКРАЇНІ	20
3.1. Впровадження сучасних технологій та методик у судово-медичну практику.....	20
3.2. Підвищення кваліфікації та підготовка кадрів у галузі судової медицини.....	23
3.3. Удосконалення законодавства та організаційної структури судово-медичної служби.....	25
ВИСНОВКИ	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	31